

Kapitola první

V zemi za zrcadlem

Moje dlouhodobá paměť nestojí za nic. Z dětství si vybavuju jenom dva traumatické zážitky: když málem umřel můj bratr a když jsem málem umřela já. Bratr se skoro utopil při koupání a o mě se pokoušela smrt studem – potom co mě musel zachraňovat plavčík, když jsem se jednou cachtala na našem místním koupališti. Pak si ještě matně vzpomínám, jak jsem se ve dvanácti letech tajně líbala s kluky na zadních sedadlech v autobusu a ve třinácti se svíjela při písničce *My Sharona*, a pamatuju si i to, že jsem se v pubertě chovala jako totální kretén a že jsem si na univerzitě prošla hippie obdobím poznamenaným batikovanými tričky a dredy.

K jednadvacátým narozeninám mi rodiče dali letenku a laskavé svolení, že můžu na rok vyrazit z Austrálie do daleké ciziny. Takle středostavovská zkouška dospělosti se v naší ro-

dině stala tradicí – v padesátých letech mamka projela stopem celou Evropu a chtěla, abychom se všichni podívali po světě, než se vrhneme na budování kariéry. Z putování po Evropě, Egyptě a Turecku si toho moc nepamatuju a moje vzpomínky na dvouměsíční pobyt v Indii, kde jsem se zastavila na zpáteční cestě, jsou taky mlhavé. Vybavuju si, jak čurám vedle cesty s několika ženami v překrásných sárí, jak hraju kriket na pláži při západu slunce se třemi tlouštíky z indického státu Góa, kteří se jmenovali Jesus, Joseph a Jude, a jak mě téměř oslepují oslnivě bílé zuby chlapce táhnoucího rikšu, který měl na sobě tričko s nápisem „Austrálie je nejlepší“. Připomínám si nepochopitelnou směsici emocí – lásku i nenávist, úzkost, neuvěřitelnou zlost a zoufalou sklíčenost. Založila jsem všechny tyhle věci do pomyslného šanonu společně s předpověďmi toho tamního věstce, umínila si, že se k tomuhle bláznivému telecímu období už nikdy nevrátím, a všechno jsem pak hodila do hluboké černé díry v hlavě, kde to zůstalo.

Až doteď. Bez jednoho měsíce celých jedenáct let.

Když ale v Singapuru nastoupím do letadla, v mozku mi začne klíčit semínko vzpomínek, zavlažované pachem staré moči a odérem zvratků, které se linou ze sedadla u okénka (stopy po zvracích umně zakrývá růžovo-oranžová tapeta na stěně letadla). Vzrušený nedočkavý halas indických hlasů pak nechává to semínko vyrašit. Jenomže po spouště večírků na rozloučenou, na kterých jsem příliš popustila uzdu svým neřestem, jsem tak zničená, že už tu vyrašenou rostlinku nejsem schopná nechat vykvést, a okamžitě usnu.

Kdesi nad městem Čennai, jehož dřívější název zněl Madrás, si uvědomuju, že mě do vnitřní strany stehna vytrvale štouchá cosi dlouhého, tenkého a pevného. Otevřu oči a všim-

nu si, že se mi k rozkroku blíží protáhlý prst s dlouhým zakřiveným nehtem. Patří starému vráscitému sikhovi v turbanu, který sedí vedle mě. Samým vzrušením slintá a třese se po celém těle. Na to, abych začala ječet, jsem příliš ospalá a šokovaná, a navíc se z jakéhosi nepochopitelného důvodu stydím, takže radši stisknu tlačítko a přivolám si sesterskou výpomoc.

Pomalou ke mně přikráčí letuška s nakadeřenými vlasy, dlouhými nehty a make-upem, ve kterém vypadá jako travestita. Tváří se dost rozmrzele.

„Co je?“

„Tenhle chlap mě osahává, když spím,“ vybuchnu nezdovořile.

Letuška protočí panenky a pohrozí prstem.

Mně.

„Tak zůstaňte vzhůru, ať se to neopakuje, paní.“

Otočí se na podpatku a odpluje pryč. Nylonové sáří za ní vlaje.

O několik měsíců později se od jednoho kamaráda dozvím, že indické letušky často pocházejí z bohatých poměrů a jejich rodiče nešetří na úplatcích, aby jim zajistili práci, při které můžou cestovat a bydlet v pětihvězdičkových hotelech. Tyhle rozmazané holky považují cestující za otravný hmyz, který je hluboko pod jejich úrovní, a práce létající služby je obtěžuje. Právě teď si ale připadám uzemněná, opuštěná a všechno ve mně vře.

Zůstávám ostražitá a vzhůru, dokud letuška nezačne rozstříkovat po kabině páchnoucí přípravek proti hmyzu. Jednu dávku mi nasměruje přímo na hlavu. Jako bych ji skoro slyšela říkat: *Ty čubčí breberky se už nevrátí.*

Indii si vybavuju jako říši divů. Všichni lidé žijící v tomhle jiném vesmíru působí ztřeštěně a všechno vypadá jako pře-

vrácené naruby, vzhůru nohama, neskutečně bizarně. Připadám si jako Alenka. Ještě omámeně vstřebávám zážitky z předcházející cesty do králičí nory, a už letím do země za zrcadlem, kde jsou za chlépnost mužů kárány ženy a v letadlech se během cesty z čistého do špinavého města rozstříkují přípravky proti hmyzu. V tomhle světě zatleskáme tvrdému přistání, které proběhlo stejně rychle jako vzlet, vyskočíme ze sedadel, hrneme se ke dveřím a šťoucháme do sebe s jinými spolucestujícími, zatímco letadlo teprve zastavuje. Letuška vystupuje jako první.

Vycházím ven a okamžitě mě pohlcuje chladný vlhký smog. Koktejl pachů – nafty, poletujícího prachu, pálícího se kravského trusu, který se používá jako topivo do přenosných kamínek, na nichž se připravuje i jídlo, toxických chemikálií, štiplavého potu a santalového dřeva – ve mně okamžitě probouzí vzpomínky a z hlubin mé paměti vyplouvají na povrch jedenáct let staré předpovědi starého věštce.

Ten chlap to s rukama vážně uměl.

Moje kamarádka Nic se krátce po našem návratu domů vdala, rychle přivedla na svět dvě krásné holčičky a už nikdy se do Indie nevrátila. Já jsem stále svobodná, je mi třiatřicet, a podle indických měřítek jsem už stará panna k politování. Měla jsem skvělou práci – teprve před pár dny jsem odmoderovala svou poslední *Ranní show* na stanici JJJ. Dělal jsem rozhovory se slavnými herci, potrhými celebritymi a geniálními hudebníky; rozmlouvala jsem s hosty, které zbožňuju, a nemohla jsem se nabažit cestování, filmových premiér, nových divadelních představení, koncertů a festivalů. Opustila jsem nejlepší místo na světě, abych odjela do země, kterou vlastně z duše nesnáším, jak si teď vybavuju. A to všechno z lásky. Můj přítel Jonathan je jihoasijský zpravodaj stanice

ABC a působí v Dillí. Po roce plném touhy, sentimentálních milostných písní a jímavých telefonátů jsme usoudili, že bez sebe nevydržíme. Rozhlížím se, jestli se na mě odněkud škodolibě nezubí uklízeč záchodků.

Na dojezdové dráze se ale vynoří z mlhy úplně jiný uvítací výbor – pět mužů s obrovským knírem, kulometem, stupidním výrazem v obličejí a rukou v rozkroku.

Postavím se do dlouhé a pomalé fronty na pasovou kontrolu tvořené pouze turisty, kterým se nic neodpouští, a postupuju dopředu po centimetrech, zatímco vysmátí Indové proplouvají kolem nás. Třicet minut trvá, než se mezi vykřikujícími a pobíhajícími zřízenci najdou moje kufry, a pak ještě dalších dvacet, než projdou rentgenem. Když se konečně přiblížím k východu, zaplaví mě strach, že přijdu pozdě na své nejdůležitější rande. Uháním po dlouhé plošině, která se víc a víc svažuje, a táhnu vozík s kufry hlouběji a hlouběji do Indie. Na konci plošiny vozík narazí na hrbol a já přepadnu dopředu na svoje zavazadla. Jsem omámená, dezorientovaná a zaprášená. Najednou se přede mnou z mlhy vynoří něco naprosto neuvěřitelného a nesmírně hlučného. Vypadá to jako vysoký plot, kterému někdo vdechl život. Kymácí se a houpe, skrz otvory v drátech se natahují dopředu prsty na rukou i na nohou, přes ostatný drát nakukují hlavy, ústa přitisknutá k plotu sténají a úpí.

„Taxííí, taxííí, panííí, taxííí, *bakšítííš*, penízééé.“

Než se stačím vzpamatovat, dírou v plotě se ke mně natáhne čísi ruka, popadne můj kufr a chystá se ho vtáhnout do skrumáže zahalené mlhou. Začnu se s neviditelným zlodějem přetahovat a ječet. „Ne, vraťte se, mám tu mít odvoz.“

„Ne, ne, moc pozdě, vaše auto nepřijede, já odvezu,“ oznámí mi hlas muže stojícího kdesi u konce mé paže.

Že by měl pravdu? Že by se tu Jonathan objevil a zase odjel? Nebo se někde zdržel při natáčení? Pochybnosti mě vysílí natolik, že kufr pustím z ruky a svalím se na záda.

Krátce nato však z bílého oparu vystoupí vysoká postava s důvěrně známým úsměvem, vytrhne Indovi kufr z ruky a přivine mě k sobě. V první chvíli mě to utěší, ale pak se od ní odtáhnu a lehce do ní bouchnu.

„Máš zpoždění,“ zafňukám žalostně a Jonathan sebou trhe jako ublížený kluk. Takhle jsem si naše romantické shledání nepředstavovala. Svůj život v nové zemi jsem rozhodně chtěla odstartovat jinak.

Jonathan mě usazuje do služebního auta televizní stanice ABC se slibem, že až dorazíme do mého nového útulného domova, dáme si něco ostřejšího k pití. Pomalu projíždíme zimními ulicemi Dillí, které na mě působí jako zamrzlé peklo. Nebo možná očistec. Sedím v autě a nevidím před sebe ani dozadu. Mlhové sirény obrovských nákladních vozů prolouvají kolem nás v takové blízkosti, že je z nich úzko. Kdykoliv zastavíme na semaforu, kde kromě červeného světla svítí bílá neuspořádaná písmena, která nás nabádají, abychom se „UKLIDNILI“, vynoří se z mléčné mlhy nějaká strašidelná postava nebo vychrtlý obličej, jehož výraz připomíná masku z filmu *Vřískot*. Na okno začnou bubnovat dlouhé prsty Adamsovic rodiny – patří žebrákům, kteří budí dojem smrtěk klepajících na dveře. Uhýbám před nimi, jako by byli malomocní, a po chvíli mi dochází, že mnozí z nich skutečně jsou. Ještě jsem se nevzpamatovala z pohledu na kousky lidských těl prostrčených plotem na letišti, a teď se děším, že vidím lidi, kterým kousky těla chybějí.

Zastavujeme u obrovské černé brány, kterou nám otvírá drobný mužík s neuvěřitelně výrazným knírem a ještě výraz-

nějším úsměvem. Zřejmě vyhrál nějakou soutěž krásy, protože má na sobě bílý oblek a přes něj rudou šerpu s nápisem „West End“. Za panem West Endem se tyčí můj nový domov. Znovu do Jonathana dloubnu: slunný byt na břehu moře v Sydney jsem vyměnila za tmavý zašlý přízemní byt na křižovatce dvou nejrušnějších ulic v Dillí.

Je prostorný, ale bez života. Bílé stěny jsou zašlé od výfukových plynů, dřevěné obložení je tmavé a ze žluté popraskané mramorové dlažby sálá chlad. Všechny místnosti jsou téměř prázdné, pokud nepočítám pár kousků ohavného nábytku z borového dřeva, které sem dodala stanice ABC. Jonathan patří k chlapům, kteří se rádi pyšní krásným příbytkem, ale většinu věcí si nechal v Austrálii a téměř rok strávil na cestách. Okamžitě mi slibuje, že to tady buď zrekonstruujeme, nebo se přestěhujeme jinam. Snažím se zaplašit zklamaný výraz a Jonathan se zase snaží zvednout mi náladu šampaňským a ložnicí vystlanou okvětními plátky růží.

Láskyplné shledání a vibrace dopravního ruchu nás nakonec ukolébají k spánku.

Následující den si trochu přispíme, protože je neděle, a probudíme se do dusivé směsice smogu a výfukových plynů. Na pohovce si vypijeme šálek neskutečně dobrého čaje se skořicí, zázvorem, svařeným mlékem a lžičkou cukru. Když se smog rozplyne, vyjdeme na terasu a pozorujeme dopravní ruch, který kolem nás vše jako rozbouřená vodní hladina. Ať se podíváme kamkoliv, vidíme houfy lidí a dopravních prostředků, které se přeskupují, rozplétají a rychle odplouvají kamsi do dálky.

Muži – každý s jednou či dvěma přítelkyněmi – trůní na vysokých zrezivělých kolech. Na motorkách se přepravují celé

rodiny – batolata stojí mezi otcovými stehny nebo se ho drží zezadu a za nimi sedí s koleny do strany manželky s dětmi v náručí. Všude se proplétají maličké motorové rikši připomínající plechové hračky. Po silnici ladně proplouvají i velvyslanecké automobily, které vypadají jako cosi mezi roll-roycem a sovětským tankem, a mezi nimi rachotí a hučí obrovská nákladní auta ověšená nevkusnými cetkami. Špinavé limetkově zelené autobusy kličkují sem a tam jako sebevrazi, z oken jim vykukuje jako z mlýnku na maso hustá změť rukou a nohou, ze zadních nárazníků visí boty a na zadních sklech mají namalované děsivé černé tváře s vyplazenými červenými jazyky, které prý mají přinášet štěstí. Ve skutečnosti ale všechno udržuje v chodu jediná posvátná mantra, kterou rozhodně není nápis „Dítě v autě“ ani „Ježíš je náš spasitel“, natož „Zelená vlna rozhlasové stanice Dillí“. Je ručně namalovaná velkými černými písmeny, která působí dětsky neuměle, a hlásá: „KLAKSON PROSÍM“.

Všichni očividně řídí s jednou rukou na klaksonu. Druhou se štourají v nose. Chaotická dopravní symfonie na městském okruhu tak sestává z přepestré škály tónů – z hluboko položeného bručení, staccatového drmolení, vysokého kvílení, a dokonce i kachního káchání. Jako kdyby Dillí bylo slepé a řídilo se pouze zvukem – až na to, že spousta jeho obyvatel je očividně hluchá. Na chodnících polehávají spící ženy a na dělicí čáře uprostřed vozovky se rozvaluje muž, je muž je evidentně jedno, jakému nebezpečí se vystavuje. Na sedadlech motorek a v náručích svých matek mezitím klidně sní malé děti.

Projíždět tudy by byla sebevražda, ke které se naštěstí nemusím uchýlovat. ABC má svého řidiče Abrahama. Z hlavy mu splývají husté kudrnaté prameny vlasů připomínající

chlupaté housenky, momentálně zastrčené za uši. Na nohou má pravé kovbojské boty s vysokým podpatkem a falešné levisky.

Abe však není žádný kovboj. Tenhle drobný, pohublý a neuvěřitelně roztěkaný muž pracuje posledních pětadvacet let pro stanici ABC, ale ve společnosti sáhibů – svých šéfů – je stále dost nesvůj. Kdykoliv se ho Jonathan na něco zeptá, začne si nervózně mnout ruce a odpovídá tak tiše, že se k němu musíme naklonit, abychom ho vůbec slyšeli. Tím ho znervózníme ještě víc, takže Abe pokaždé ucukne, jako bychom se po něm chtěli ohnat. V dopravní džungli si však tento plachý muž počíná hbitě jako Tarzan. Dokonale zná potravní řetězec indických silnic: chodci představují nejnižší článek a musejí uhýbat naprosto všem, kola dávají přednost normálním rikšám, normální rikši dávají přednost motorovým rikšám, ty uhýbají autům a auta jsou podřízena nákladům. Autobusy zastavují pouze kvůli jedné jediné věci. Nejsou to cestující – ti naskakují za jízdy. Autobus zastaví pouze kvůli královně silnic, paní džungle a nejvyšš postavené bytosti v potravním řetězci.

Posvátné krávé.

Osmdesát procent Indů jsou hinduisté. Jejich náboženství považuje krávy za posvátná zvířata, pravděpodobně kvůli tomu, že Kršna, jeden z nejoblíbenějších hinduistických bohů, je vyobrazován jako honák a Šiva – bůh tvoření a zkázy – jezdí na býku Nandinovi.

Vždycky mi připadalo směšné, že Indové si k uctívání vybrali to nejnudnější, nejzdomácnější a nejhoupější zvíře na světě, ale pomalu na krávy začínám měnit názor. Ty potvory si očividně uvědomují, že jim to tady patří, a náležitě si vychutnávají pocit, že na nás můžou dělat dlouhý nos. Kdy-

koliv se přiblíží nějaké auto, tenhle skot s hrbem na zádech uhne z dělicí čáry uprostřed vozovky, upřeně se zadívá na řidiče a čeká, jestli najde dost odvahy, aby pokračoval v jízdě. Nad kolemjdoucími slony a velbloudy jenom ohrnují nos, blokují nejrušnější křížovatky, protože se na nich s oblibou shlukují a působí dojmem, jako by se tam zastavily na kus řeči. Připomínají mi tlachající krávy z kreslených filmů pro děti od Garyho Larsonse a očividně si to užívají.

Je ale s podivem, že se lidé k těmto vlivným posvátným zvířatům, která klidně dokážou zastavit dopravu a nikdy nekončí jako steak na talíři, chovají naprosto příšerně. Jsou vychrtlá a neduživá a přežívají jenom díky odpadkům v plastových pytlích navršených na ulici. Plast se jim tak pomalu hromadí v žaludcích, ucpává jim vnitřnosti a postupně je bolestivě zabíjí. Jonathan natočil reportáž o městských kovbojích z Dillí, kteří taková zvířata odchyťávají a odvádějí k veterinářům a ti je pak dobrovolně operují. Krávy jsou ale naneštěstí soukromým majetkem, a jakmile se uzdraví, veterináři je musí propustit a nechat dál spásat igelit na ulicích.

Dillí a krávy teď ale můžou počkat. Potřebujeme s Jonathanem týden volna, abychom dohnali ztracený rok.

V pondělí ráno nás Abraham ještě před rozedněním veze po širokých bulvárech, po zelenajících se kruhových objezdech a kolem květinového trhu k hlavnímu nádraží. Chodník před ním slouží mimo jiné jako hotel.

Zdoláváme překážkovou dráhu tvořenou zemdlenými těly a snažíme se udržet tempo s vychrtlým nosičem, který trvá na tom, že nám na hlavě odnese batohy. Stařík stížený Parkinsonovou chorobou neustále zakopává a třese se jako osika, takže Jonathan nakonec přebírá nejen naše zavazadla, ale málem

i nosiče, který visí toužebným pohledem na našich jízdenkách. Ten pohled napovídá, že by taky rád někde pohodlně spočinul. Ze soucitu mu podávám padesát rupií (asi dva dolary). Těsně předtím, než se náš vlak odlepí od nástupiště, se však nosič přizene zpátky, začne na mě křičet, že „nedala správný peníze“, a hodí mi bankovky do klína. Sklopím oči a – tohle jsem si skutečně nevymyslela – uvědomím si, že jsem mu omylem dala padesát amerických dolarů. Ten chudák přitom nemá tušení, jaký poklad dostal. S pocitem zahanbení – ne kvůli svému přehlédnutí, ale kvůli jeho omylu – mu tedy podám sto rupií, abych nás oba uklidnila. Nosič s blaženým výrazem odvrává a okamžitě se kolem něj srotí ohromený dav. Sto rupií je příliš. (Celé následující dva roky si mě na nádraží v Dillí pamatují jako tu šílenou ženskou, která vyhodila čtyři dolary za nic, a všichni nosiči po mně chtějí stejnou sumu. Někteří se přede mnou dokonce začínají třást jako ten nosič s Parkinsonem, aby ve mně taky vzbudili soucit.)

Časné ráno není v Indii nejlepší doba k cestování. Při pomalém výjezdu z města se nám naskytá pohled na obyvatel městských slumů usazené kolem kolejí a vykonávající ranní „hygienu“. Někteří se usmívají a mávají, ale většina z nich jako by projíždějící vlak vůbec neviděla. Indové žijí v tak přelidněné zemi, že se u nich zřejmě vyvinula pozoruhodná schopnost nevnímat, co vidí jejich čí. Nevnímají děti, které je tahají za šály, žebráky, kteří je chytají za kalhoty, ani špínu, utrpení, neskrývané štourání se v nose, močení a kálení. Podobně neteční jsou vůči zvukovým projevům své země – hlasitému hrdelnímu odkašlávání, které zní jako *kráááááááááááá* a přerušují ho neuvěřitelně hlučné plivance. *Fllllllllllsssss!*

Tyhle zvuky prostupují Indií ráno, v poledne i večer. Časné ráno je zjevně nejukrákanější část dne. Ve vlaku i mimo

něj se spouští vlna kašle, která vrcholí hromadným odpliváváním. Kolem deváté hodiny zvuky náhle utichnou a všichni začnou usrkávat čaj. Hned nato se ale zase vrátí k chrápání, krkání a prdění, jejichž hlasitost si nezádá s troubením lodních sirén. Sbor lidských tělesných funkcí dokáže přehlušit i hudbu, která mi hraje ve sluchátkách z přehrávače.

Asi v půl desáté hygiena končí, takže se konečně můžeme podívat z okna z dvojitého skla (kde ve vnitřním prostoru mezi oběma tabulemi zvesela pobíhá šedivá myš), za níž jedna vesnice střídá druhou a všechny vypadají jako po bombardování. Betonové příbytky vyhlížejí jako bunkry a jejich střechy tvoří stará prkna nebo vlnitý plech, hliněné domky jsou pokryté igelitem. Žluté uličky vyšlapané v pískové žluté hlíně jsou plné odpadků, které spásají zubožení buvolové, prasata s černými štětinami, lekavé kozy, děsivé vyzáblí koně a prašivé opice s červenými zadky. Všude vidíme nějaké lidi. Ženy v bavlněných sárí jasných barev nakupují, zametají, mlátí obilí, pracují na polích, vytrhávají plevel, nosí vodu, zaplétají si vlasy do copů a přenášejí na hlavě ohromné koše se svými výpěstky. Děti hrají kriket, pouštějí si draky, myjí se před cestou do školy a všude možně poskakují. Muži většínou vysedávají venku na lehkých vyplétaných lůžkách, upíjejí z malých hrníčků čaj, hrají karty nebo jednoduše sedí v podřepu a sledují, jak kolem nich uhání život.

O pět hodin později dorazíme do nevelkého města Déhrádúnu, kde si domlouváme cestu do Rišíkéše vzdáleného dvě stě kilometrů. Po nekonečně dlouhém smlouvání o ceně – jako cizince nás stojí desetkrát víc, než kdybychom byli Indové – nám vyhublý řidič, který umí trochu anglicky a vypadá jako nadopovaný, svatosvatě slíbí, že za hodinu budeme moct vyrazit.